

Wet Zorg en Dwang, een nuance

Geplaatst op 6 mei 2019

Er wordt veel geschreven over de Wet Zorg en Dwang, die mogelijk per 1 januari 2020 in werking treedt. Die artikelen zijn veelal geschreven vanuit een juridisch perspectief, over de nog onvoltooide wet en over de juridische impact ervan. Ze gaan over de *'letter van de wet'*. Vanuit mijn dagelijks werk, als projectleider en spreker over het thema 'Vrijheid en Veiligheid', kom ik bij veel organisaties over de vloer. Uit de gesprekken die ik voer met professionals en verwanten en de feedback die ik krijg op presentaties die ik geef, komt een genuanceerder beeld naar voren. En die nuance verdient wat mij betreft meer aandacht om te voorkomen dat – door alle aandacht voor de letter – de mooie geest van deze wet om zeep geholpen wordt nog voor de wet zijn intrede heeft gedaan.

Een waardig leven als uitgangspunt

Uitgangspunt van mijn visie is dat iedereen recht heeft op een waardig leven. In de leefwereld van een (intra- of extramurale) bewoner gaat het dan om waarden als welbevinden, geluk, vertrouwen, vrijheid en veiligheid. Zorgorganisaties die deze waarden in hun visie verankerd hebben zijn erop gericht het welbevinden van bewoners te vergroten. Vanuit deze waarden kunnen zij samen met bewoners en/of hun verwanten de dialoog aangaan over het welbevinden van een bewoner en de juiste balans tussen vrijheid en veiligheid. Welke risico's zijn geaccepteerd teneinde de vrijheid – en daarmee het welbevinden – van de bewoner te vergroten en in welke omstandigheden ga je over tot het beperken van de vrijheid ter voorkoming van erger leed? Die balans is per bewoner anders en daarom is de oplossing ook altijd maatwerk. En daar ontstaat wrijving met de letter van de wet. Want daar waar er bij de ene bewoner sprake kan zijn van een dwangmaatregel, is diezelfde maatregel bij een andere bewoner het resultaat van een bewuste en weloverwogen afweging tussen vrijheid en veiligheid om het welbevinden te borgen.

Leven is niet zonder risico's

De *geest* van de Wet Zorg en Dwang biedt ruimte aan de 'driehoek' van de WZD functionaris, de zorgprofessional en de betrokken verwanten (of de persoon zelf) om de dialoog aan te gaan. In die dialoog kunnen zij samen bepalen hoe een waardig leven voor de bewoner kan worden georganiseerd en welke invulling van vrijheid en veiligheid daarbij past. Die driehoek functioneert het best als er onderling vertrouwen is en er sprake is van een gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheid. De geest van de wet biedt ruimte om de bewoner en diens waarden centraal te stellen en de bewoner dus een waardig leven te bieden. En omdat leven nu eenmaal niet zonder risico's is, worden de risico's zorgvuldig besproken en

afgewogen.

De geest vs de letter

Wanneer de letter van de wet gaat prevaleren boven de geest ervan zie je in de praktijk een kramp ontstaan. Dan wordt het beleid gefocust op het voorkomen van incidenten (lees: risico's) en de schuldvraag en gaat de angst voor consequenties regeren. Het welzijn van de bewoners wordt dan naar een tweede plek gedwongen. Vanuit de letter van de wet worden situaties zwart-wit geschetst, terwijl het juist de nuance (en dus de maatwerkoplossing) is die 'mevrouw Jansen' een waardig leven bezorgd. Begrijp me niet verkeerd; ik pleit er niet voor om de letter van de wet te negeren. Maar laten we ons er ook niet blind op staren. De bewoners zijn er bij gebaat als we beleid maken op en handelen uit de geest van de wet, en 'de letter' waar nodig inzetten als toetsing.

Oproep tot nadenken en dialoog

De geest van de wet zet aan tot nadenken over begrippen als dwang en onvrijwillige zorg. Het zet aan tot nadenken over het feit dat voor tweederde van de bewoners van een pg afdeling een gesloten deur niet nodig is. Maar ook over domotica die niet als onvrijwillige zorg gezien hoeft te worden, wanneer een bewoner er om vraagt. Over bedhekken die niet per definitie een vrijheidsbeperkende maatregel zijn. Kortom: het zet aan tot nadenken over hoe je nú al aan de slag kunt met de kernwaarden van de WZD.

Mijn oproep aan iedereen is om die open dialoog aan te gaan. Laten we samen op zoek gaan naar de juiste nuance!

Peter Hoekstra

Veroorzaker bij De Samentafel

Mede-aanjager van het lerend netwerk Vrijheid en Veiligheid

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: [Kwaliteit jeugdzorg](#)